

Geir Gudmundsen (bildet) fratradte sin stilling som politimester i Hordaland politimester på midlertidig basis i februar. I juni trakk han seg. Men det er flere ledere i politidistriktet som får kritikk fra varslere i organisasjonen.

FOTO: MARIT HOMMEDAL / NTB SCANPIX

AASA CHRISTINE STOLTZ

Varsler- opprøret

Varslere trekker seg fordi de ikke orker mer. De som har ansvaret klamrer seg til makten. Møt Hordalands skakkjorte politikammer.

Allerede klokken halv åtte om morgenen banker hun på politimesterens dør. Rigmor Isehaug, lederen for vold og sedelighetsseksjon ved Bergen sentrum politistasjon, har vært grytidlig oppe denne morgenen. Hun har ikke for vane å gå direkte til politimesteren i enkeltsaker, men denne dagen er hun opprørt og ser ingen annen mulighet.

Det gjelder et NRK-intervju fra dagen før. Et intervju der visepolitimester Gunnar Fløystad blir spurt om det er riktig at etterforskeren som slo alarm i Monika-saken ble bedt om å ikke se på saken. Han svarer at det ikke er riktig, at en gruppe var nedsatt for å vurdere saken på nytt.

Isehaug tenker at det er løgn.

- Du må stoppe disse uttalelsene før det eskalere, sier hun til politimesteren.

8 år gamle Monika er jenta som i november 2011 blir funnet drept i en sokkelleilighet på Stord i Hordaland. Det er moren som finner henne. Saken blir henlagt etter at politiet konkluderer med at den lille jenta har tatt sitt eget liv. Vel ett år senere snubler politietterforsker Robin Schaefer over saken. Han oppdager at en mulig barnemorder går fri. Schaefer slår alarm og lykkes etter lang tids kamp å få saken gjenopptatt. Morens tidligere samboer pågripes i oktober 2015, mistenkt for drapet. Saken er ennå ikke kommet for retten.

Monika-saken skal imidlertid vise seg å bli det som utløser flere varslingssaker internt i politiet i Hordaland.

Varslingsrutinene våre er overhodet ikke tilpasset organisasjonen vår. Dette er hva HMS-rådgiver Per Terje Engedal tenker da han i september 2013 går gjennom varslingsrutinene ved Hordaland Politidistrikt, og også deltar på et seminar om varsling. Han ber om et møte med ledelsen; politimester Geir Gudmundsen og administrasjonssjef Arne Vidar Hansen. Budskapet hans er krystallklart: Varslingsrutinene er ikke tilpasset politiet og vil ikke kunne fange opp en eventuell varslingssak. Noe må gjøres.

Så overtar tausheten. Ingen ting skjer.

Engedal forstår at politidistriktet når som helst kan bli stilt overfor en situasjon det ikke vil være i stand til å håndtere. Han har sagt fra om at HMS-ar-

Bakgrunn

Siden 2013 har fem personer varslet om sterkt kritikkverdige forhold ved Hordaland politikammer i Bergen. En av dem, Robin Schaefer, avdekket Monika-skandalen og har siden skrevet bok om varslingssaken. Varslerne har ikke sagt mye offentlig. I denne Plot-artikkelen snakker tre av dem ut. Etter å ha opplevd å bli avvist og motarbeidet i flere år, øyner de nå et håp. Justisdepartementet har tatt initiativ til en omfattende gransking av forholdene ved politikammeret. Plot har også snakket med eksperter og andre som kjenner forholdene i politiet, for å finne ut av hvordan det kunne gå så galt som det har gjort i Bergen.

beidet som daglig håndterer liv og død ligger med knekt rygg og at faren for uheldige situasjoner er reell. Engedal melder på nytt fra til sine ledere: Politimester Geir Gudmundsen, daværende visepolitimester John Reidar Nilsen og daværende administrasjonssjef Arne Vidar Hansen.

31. desember 2013, et annet sted i politidistriktet: Politietterforsker Schaefer gjør funn i Monika-saken som han mener kan peke mot en gjerningsmann. Han bestemmer seg for at dette er en sak han ikke kan la ligge selv om det ligger utenfor hans ansvarsområde. Schaefer blir ilagt munnkurv, motarbeidet og til slutt sykemeldt.

Da Monika-saken eksploderte i offentligheten noen måneder senere, var det en varslet katastrofe, ifølge Engedal.

Det har nå gått to år siden Engedal tok det første av mange initiativ til å få manglende systemer, revisjoner og rutiner på plass. Flere henvendelser, skriftlige varsler og taler i ledelsesmøter senere, er ingenting gjort. Han føler seg kneblet, marginalisert og vingeklippt av en ledelse som, ifølge Engedal, nekter å ta innover seg det som ikke fungerer. Engedal tenker at Hordaland politidistrikt har robbet ett år av hans liv. For bare 12 måneder siden var han det han beskriver som en særdeles sprek fyr, nå føler han seg på mange måter som en slagen mann. Kampen har tæret på kropp og sjel.

Politimester Gudmundsen, tidligere administrasjonssjef Hansen, nåværende administrasjonssjef Odd Dale, daværende visepolitimester og nåværende politimester John Reidar Nilsen samt driftsenhetslederne blir gjentatte ganger grundig informert om hva Engedal har avdekket, men han får inntrykk av å tale for døde ører.

- De forstår ikke

«De forstår ikke eller ville ikke forstå at noe var galt. Jeg fikk skylden.»

PER TERJE ENGEDAL, HMS-RÅDGIVER

Rigmor Isehaug, tidligere leder for vold og sedelighetsseksjonen i Hordaland politidistrikt, sa opp etter 37 år i politiet. Hun orket ikke lenger å forholde seg til ledelsen. FOTO: AASA CHRISTINE STOLTZ

eller ville ikke forstå at noe var galt. Jeg fikk skylden. Det var jeg som ikke visste hva jeg snakket om, jeg var problemet. Men jeg gjorde bare jobben min.

Hele sitt yrkesaktive liv har han båret uniform; i brannvesenet, helsevesenet, Forsvaret og i politiet, men Engedal er en sivil som kanskje ikke kjenner politiets uskrevne regler. På underarmen har han tatovert *sva marga*: følg din veg. Den er en påminnelse om ikke å «gå i takt» eller ta letteste utvei når det røyner på. En høytstående kilde i politiet sier at Engedal blir oppfattet som en som står for noe annet, en som ikke er en del av politikulturen. En løs kanon.

Engedal gir seg ikke. Han skriver notater og snakker jevnlig i ledermøter om at HMS-arbeidet ikke fungerer. Han hevder politiet ikke forholder seg til egne lover og regler, som Arbeidsmiljøloven og Internkontrollforskriftene. Han får følelsen av at lederne mer eller mindre lukker ørene.

Han kjenner at det tærer på kreftene. Han er den eneste personen blant 1200 ansatte som skal forvalte og passe på at sikkerhet og miljø blir ivarettatt. Han opplever ingen vilje til å implementere HMS-rutinene i driften. I verste fall kan liv gå tapt, tenker han. Han kommer til at det er faglig uforvarselig for ham å fortsette og ser ikke noen annen utvei enn å si opp sin stilling.

Etter oppsigelsen er det igjen den store stillheten som rå.

To uker før han skal slutte tar ledelsen kontakt. Daværende administrasjonssjef Hansen lover bot og bedring. Engedal øyner håp og trekker oppsigelsen. Kona er lettet. Hun likte ikke at han sa opp uten å ha en annen jobb å gå til. To barn hjemme krever sitt.

- Jeg trakk oppsigelsen, men satt fremdeles med følelsen av at min stilling var et slags alibi for etaten.

14. januar 2014 sender han et notat til Arbeidsmiljøutvalget der han er fryktelig konkret: Dette gjør vi ikke. Dette fungerer ikke. Her bryter vi loven.

Samtidig begynner rykter om Monika-saken å svirre i gangene på politihuset i Bergen. Da Engedal får høre om saken til Schaefer, er han ikke i tvil; dette er en varslingssak. Han sender flere e-poster til administrasjonssjef Dale og politimester Gudmundsen med forslag om hva de kan foreta seg for

å ivareta Schaefer og for å beskytte organisasjonen. Igjen øredøvende stillhet.

HMS-rådgiveren føler seg tilsidesatt, utestengt fra diskusjoner og dyttet ut på sidelinjen.

Etter to år med press blir det endelig godkjent av politimester Gudmundsen at det skal gjennomføres en revisjon av hvordan politidistriktet vurderer trusler og gjennomfører risikoanalyser. Engedal bruker mye tid sammen med hovedverneombud og en representant fra bedriftshelsetjenesten de neste månedene. Kvelder og helger går med.

Rapporten, som sendes til Arbeidsmiljøutvalget (AMU) i november, er knusende. Den viser klare mangler når det gjelder risikovurdering og identifikasjon av farer og trusler, noe som betyr at ledelsen risikerer å ta beslutninger på sviktende grunnlag.

Politimester Gudmundsen reagerer. Sporenstreks sender han en e-post til samtlige medlemmer i AMU, men utelater Engedal. Gudmundsen stiller spørsmål ved Engedals kompetanse og om instruksene for revisjon er fulgt. Daværende visepolitimester Nilsen kontakter bedriftshelsetjenesten for å spørre om de kan stille seg bak kvaliteten på rapporten.

Ifølge en kilde innad i politiet visste alle at HMS-arbeidet ikke fungerte, og rapporten burde derfor ikke kommet som en overraskelse på noen. Engedal, som kort tid etter blir informert av et annet AMU-medlem om Gudmundsens e-post, svarer resolutt på kritikken og viser til at revisjonsrapporten følger spesialinstruksen til punkt og prikke.

- Jeg opplevde at jeg ble trakassert av politimesteren, sier Engedal.

Da Gudmundsen får høre om Engedals reaksjon, bedyrer han i en e-post at dette ikke var hans mening. Engedal forteller at han i et møte i etterkant av fremleggelsen får beskjed fra Odd Dale om at han er inkompetent.

- Ledelsens behandling av revisjonsrapporten har vært absurd, nettopp fordi de gikk løs på meg og ikke på de alvorlige manglene og feilene som vi avdekket, sier Engedal.

I november 2014 informerer Engedal Gudmundsen om at han vil varsle Arbeidstilsynet om de kritikkverdige forholdene han er vitne til, og som han har informert ledelsen skriftlig om fire ganger siden 2012. Engedal mener kunnskapen om HMS-arbeid må økes og at det må bli en integrert del av organisasjonskulturen. Varselet ligger på Arbeidstilsynets skrivebord 12. desember.

- Monika-saken er en konsekvens av omfattende systemsvikt og kunnskapsmangel blant lederne om hvilke regelverk de skal forholde seg til, mener Engedal.

Rykter om Monika-saken begynner å svirre i gangene på politihuset i Bergen.

HMS-ansvarlig Per Terje Engedal har gang på gang varslet om det han mener er kritikkverdige forhold, herunder varslingsrutiner som ikke er tilpasset politiet. FOTO: AASA CHRISTINE STOLTZ

I desember blir han sykemeldt. Han tenker på saken hver våkne time, det følger ham i drømmene de få timene han sover. Han bestemmer seg for å undersøke om de også tidligere har hatt problemer knyttet til HMS, og oppdager at de samme problemene som han har tatt opp er blitt identifisert i 2004, 2007, 2009 og 2010. Ingenting har blitt gjort. Noen eller noe har stoppet det.

På nyåret er han tilbake på jobb og blir kalt inn til et møte med administrasjonssjef Dale. Møtet ender med et direktiv om at personalsjef Linda Birkeland skal overta HMS-ansvaret. Engedal får munnkurv. Engedal sier han føler seg urettferdig behandlet, og ber om at de vurderer saken på nytt. 15 minutter senere får han det samme budskapet skriftlig.

Han er vingeklippet, degradert og parkert.

Men hos Arbeidstilsynet opplever Engedal å bli tatt på alvor. Politidistriktet har fått et omfattende pålegg med frist ut året som følge av Engedals varsel.

- Når du ser den aggressiviteten og energien Gudmundsen, Nilsen og Dale har brukt på å kneble meg og for å få meg vekk... det er så omfattende, systematisk, iboende fandanivoldsk. Vi kan ikke tillate at en så viktig institusjon er så uten styring, sier han.

Rigmor Isehaug har tilbragt 37 år av sitt liv i politiform, men til slutt orket hun ikke lenger å forholde seg til politiledelsen i Bergen.

- Jeg ble møtt med en utrolig arroganse og en hersketeknikk uten grenser. Jeg ble utestengt og jeg fikk ikke vite om hva som skjedde.

Slik oppsummerer Rigmor Isehaug, tidligere leder for seksjon for vold og sedelighet, sin siste tid i politiet.

«Siste års hendelser (Monika-saken) har gått inn på meg personlig. Jeg sliter med å opprettholde den motivasjonen min stilling krever. I tillegg kjenner jeg at jeg ikke lenger har den nødvendige tillit til 'systemet' og enkelte av de personene jeg i fremti-

den mest sannsynlig vil måtte samarbeide med», skriver Isehaug i oppsigelsen sin.

Som nærmeste leder til Schaefer i Monika-saken var Isehaug dypt involvert i arbeidet med å få gjenopptatt saken. I mediene er hun imidlertid blitt fremstilt som en av lederne som svikket når det gjaldt.

«Tross alt er både sjefen min (Isehaug) og stasjons-sjefen (Olav Valland) to personer jeg har hatt et godt forhold til hele veien. Innledningsvis støttet de meg også fullt ut i synet på å få behandlet Monika-saken på ny, helt til de mistet evnen og viljen til å tenke selv og beordret både seg selv og meg til å ligge unna saken.» Dette skriver Robin Schaefer i sin bok *Monika-saken. Min historie - fra drapsetterforsker til varslere*.

Isehaug selv opplevde at hun fikk munnkurv. Hun mener hun ble utsatt for øredøvende taushet, direkte løgner og aktiv motarbeidelse. Hun ble, som Schaefer, utestengt fra vesentlige arkiver. Alt for å få henne til å ikke å bry seg om saker «hun ikke hadde noe med». Det ble til slutt for mye, selv for en erfaren politietterforsker.

I Fougner-rapporten fra juni i år, der advokatselskapet Wiersholm gransket arbeidsgivers håndtering av Schaefers engasjement for å få gjenopptatt etterforskningen av Monika-saken, blir Isehaug omtalt som en «med-varslere». Det er hun glad for.

Det har vært stille fra Isehaug siden hun tok det som av flere er blitt oppfattet som et etisk oppgjør med etaten. Hun har ikke før fortalt hele sin historie.

- Jeg stanget mot en mur. Det var uten sidestykke, sier hun, men hun er langt fra ferdig med Monika-saken selv om hun nå har pensjonert seg.

Første gang Robin Schaefer kom til Isehaug og delte sine funn og bekymringer om Monika-saken, var nyttårsaften 2013. Det er åpenbart for henne at her har det skjedd alvorlige feil. Hun nøler ikke, bruker de første dagene i januar på å gå gjennom sakspapirene, og misliker hele prosessen. Hun ber Schaefer lage et notat som de kan ta videre i linjen.

De to stiller på et møte med påtaleansvarlig Sidsel Isachsen samt en etterforskningsleder og en jurist fra påtaleseksjonen hvor Schaefer går gjennom funnene sine. I etterkant leverer Isehaug et grundig referat. Hun har en dårlig følelse. Schaefer er litt mer optimistisk. Så venter de. Isehaug etterspør en avgjørelse flere ganger før de mottar tilbakemelding fra Isachsen, samme person som opprinnelig

«Jeg ble møtt med en utrolig arroganse og en hersketeknikk uten grenser.»

RIGMOR ISEHAUG, TIDLIGERE SEKSJONSLEDER FOR VOLD OG SEDELIGHET, HORDALAND

avgjorde at saken skulle henlegges, at det ikke er grunnlag for en ny etterforskning.

Schaefer gir seg ikke, og kort tid etter skriver han et nytt notat i samarbeid med Isehaug som hun sender direkte til politimester Gudmundsen etter å ha avklart dette med stasjonssjef Olav Valland. Tilbakemeldingen er at saken skal ses på av visepolitimester Gunnar Fløystad i samarbeid med Isachsen og Valland. Men Isehaug hører ingenting.

Både Isehaug og Valland støtter Schaefers politifaglige grunner for å få gjenopptatt saken.

I mellomtiden blir Schaefer sykemeldt i én uke. Isehaug forteller at hun får hun høre fra lederen sin at det er uttalt at saken burde få personellmessige forfølgninger for både Schaefer og Isehaug. Hun får høre at Isachsen håper Valland gir dem piskene for at de trår der de ikke har lov til. Bergensavisen (BA) har i en artikkel om hendelsen, som også er omtalt i Fougner-rapporten fra juni 2014, skrevet at Valland hevder at han ble bedt om å «parkere» Robin Schaefer og bruke «lederpiskene». Isachsen og Fløystad er ifølge BA helt uenige i Vallands fremstilling av hva som ble sagt.

Isehaug tar ikke Isachsen alvorlig. Isachsen har ingen formell styringsrett overfor henne, og hun bestemmer seg for å skjermes Schaefer som har nok påkjenninger

Etter mange år i etaten er Isehaug opptatt av å følge reglene, at beskjedene skal gå i linjen. Hun er også opptatt av at Schaefer skal få æren for sine oppdagelser. Isehaug og Schaefer fortsetter å kreve fra påtaleansvarlig Isachsen, visepolitimester Fløystad og politimester Gudmundsen at noen ser på saken.

Ingenting skjer.

Schaefer nekter å slippe saken. Han melder fra til ledelsen at bistandsadvokaten vil bli varslet dersom ingenting skjer. Det tar 39 minutter før responsen kommer fra Fløystad om at saken skal følges opp, men at den ikke kan få prioritet umiddelbart da det ikke er tidskritisk.

Isehaug får nå beskjed om å sørge for at Schaefer ikke skal opptre aktivt utad i en sak han ikke har ansvar for. Hun er opprørt over beskjeden, men bringer den videre til Schaefer som beordret. Politimannen har fram til denne dagen følt at Isehaug har støttet ham, men dette blir et vendepunkt:

«Jeg kan nesten ikke tro at mine nærmeste ledere, som så langt har gitt mine faglige innspill i saken full

støtte, nå bøyer av for urett og har så lite mot at de ikke står sammen med meg om saken lenger. Jeg kjenner en gryende følelse av forakt mot mitt eget system, hvor misforstått lojalitet ser ut til å dominere», skriver Schaefer i boken sin.

Isehaug er frustrert. Hun er under press fra flere kanter, har mange andre alvorlige saker som krever og fortjener tid og oppmerksomhet. Ressursene er knappe. Noen dager senere får hun en ny e-post fra Schaefer, der han sier at han vil kontakte bistandsadvokaten selv om han har fått beskjed om å holde fingrene av fatet. Han peker på at han har en plikt som politimann til å følge opp så lenge ingenting skjer i saken.

Isehaug er enig med Schaefer, men ønsker å snakke med Valland før Schaefer gjør alvor av dette. Hun er fremdeles opptatt av å følge reglene slik at ingen blir skadelidende. Beskjeden hun får er at Fløystad og politimester Gudmundsen har informert Valland om at en egen gruppe skal se på saken førstkommande mandag. Valland snakker deretter med politimester Gudmundsen, og kommer til Isehaug med klar beskjed om at Schaefer ikke skal foreta seg noe i sakens anledning, ikke søke støtte hos andre og bruke hele arbeidstiden sin på de sakene han blir tildelt.

Isehaug synes det er svært ubehagelig å bringe beskjeden til Schaefer. Samtidig tror hun på ledelsen når de sier at mandag skal det skje. Hun vil så gjerne fortelle dette til Schaefer, men får ikke tillatelse.

Hun sier det ikke til ham, men tenker at han bør la Monika-saken ligge litt, konsentrere seg om resten av porteføljen sin. Schaefer er kritisk til det som skjer. *«Det må selvsagt være mot alle skrevne og uskrevne regler å be en ansatt tie om et så alvorlig forhold»,* skriver han i boken.

- Jeg oppfattet beskjeden om at Robin måtte holde seg vekke, som om den gjaldt meg også, sier Isehaug.

«Jeg kjenner en gryende forakt mot mitt eget system, hvor misforstått lojalitet ser ut til å dominere.»

ROBIN SCHAEFER, VARSLER

Den omtalte mandagen kommer. Schaefer er sykemeldt, og Isehaug hører ingenting fra gruppen som skulle se på saken. Torsdag samme uke får Isehaug beskjed om at saken skal bli sett på - men av de samme som har sett på den tidligere, med påtaleansvarlig Isachsen i spissen. Dette er noe ganske annet enn det hun fikk forståelse for uken før.

Isehaug forsøker å følge med i sakens utvikling i det elektroniske saksbehandlingssystemet til politiet, BL. En dag kommer hun ikke inn. Verken i BL eller i etterretningsregisteret til saken. Det går opp for henne: *De har utestengt henne*. Lederen for vold og sedelighetsavdelingen i Hordaland politidistrikt er aktivt blitt utestengt fra en sak i et system hun er avhengig av å ha tilgang til for å gjøre jobben sin. Hun kan nesten ikke tro det.

Isehaug er henvist til å følge saken i mediene. I tiden som går, jobber Schaefer fortsatt med å få gjenopptatt saken. Han går til bistandsadvokat Stig Nilsen, Kripos og Politiets Fellesforbund med lokallagsleder Kjetil Rekdal i spissen.

I april 2014 deltar Schaefer på et møte med Isehaug og Valland. Her tar de begge selvkritikk og langt på vei unnskylder at Schaefer ble ilagt munnkurv.

- Jeg trodde lenge at saken nå ble sett på på nytt, sier Isehaug.

Saken begjæres til slutt gjenopptatt av bistandsadvokaten. Isehaug blir glad, og sier til Schaefer at dette er en fjær i hatten for ham.

Det har vært mange hendelser i denne saken.

Isehaug forteller blant annet at det på et møte der hun selv, Fløystad, Isachsen, Dale og Valland var til stede, ble bestemt at det skulle legges ut en melding på intranett om at Monika-saken skulle gjenopptas. Samtidig ble det besluttet at det skulle legges ut en beklagelse til Schaefer. Da skrivet blir lagt ut, er ikke Schaefer nevnt med et ord.

Da Isehaug en måned senere skal forklare seg for Spesialenheten, er skrivet fjernet. Hun sier at hun på dette tidspunktet imidlertid led av totalt forfølgelsesvanvidd og dokumenterte alt. Hun har dermed en kopi av skrivet.

Isehaug blir oppgitt. Hun tenker at dette bare føyer seg inn i rekken av utrolige hendelser i forbindelse med saken. Hun får inntrykk av at Schaefer skal få minst mulig ære og støtte.

Hun mister nattesøvn og motivasjon, det dukker opp smerter hun ikke har kjent før.

Noen uker senere, da politiet pågriper Monikas tidligere stefar, en 33 år gammel litauer, for drapet på åtteåringen, blir visepolitimester Fløystad intervjuet på NRK. Det er i dette intervjuet Fløystad blir spurt om etterforskeren som slo alarm ble bedt om å ikke se på saken, og svarer at det ikke er sant, at en gruppe var nedsatt for å vurdere saken på nytt.

Dette er løgn, tenker Isehaug.

- Schaefer fikk klar beskjed om ikke å se på saken, ikke snakke med noen om saken. Hadde ikke han stått på, hadde Monika-saken aldri blitt tatt opp igjen, sier hun.

Ifølge Fløystad står han for sine uttalelser på dette tidspunktet. Han viser til at de baserte seg på den informasjonen han hadde på den tiden.

Isehaug er opprørt etter å ha hørt uttalelsen til NRK. Det er morgenen etter hun går rett til politimesterens dør, klokken halv åtte om morgenen. Hun sier at han må stoppe disse uttalelsene før det eskalerer. Hun ønsker at politimesteren selv tar ansvar for uttalelser i media, og gjør det klart at hun har null tillit til Fløystad.

Senere samme måned våkner Isehaug opp til et sjokk som kommer til å prege henne i lang tid: På svart bakgrunn, smurt over forsiden av Bergens Tidende, er Isehaug avbildet i et edderkoppnett sammen med resten av ledelsen hun tar sterk avstand fra. Følelsen av å bli assosiert med dem hun selv har kritisert uten at hun har mulighet til å ta til motmæle, er overveldende. Isehaug oppfatter selv at hun har jobbet hardt for å hjelpe Schaefer. Som mellomleder mener hun at hun ikke har hatt makt til å gjøre mer, at hun selv har blitt vingeklippet og truet.

- Jeg fikk samme beskjed som Robin: Ikke gjør noe, ikke uttal deg. Og så blir jeg plassert midt inne i et edderkoppnett, sier Isehaug, tydelige preget. Det er vanskelig å snakke om alt som har skjedd. Hun kjenner gamle følelser komme til overflaten. Er opprørt.

- Dette viser at vi har en fryktkultur. Du er rett og slett redd for å stå hele løpet ut.

- Var du redd?

- Ja, det er klart. Jeg var redd for det samme som jeg forsøkte å formidle til Robin: Ikke gjør noe som kan gå ut over jobben din. Ikke gjør noe de kan hefte ved deg.

Mediekjøret er belastende. Isehaug sliter med alt som blir skrevet, og velger å reise til sol og varme en uke for å få litt avstand. Arbeidsgiveren viser liten støtte. De eneste hun kan prate med er sin mann, som også er politimann, og lederen sin, Olav Valland.

Februar 2015: Isehaug er invitert i 60-årsdag til en av sine beste venner.

Politijurist Liv Giertsen har varslet om ukultur og destruktiv ledelse ved Hordaland politidistrikt. Hun mener hun er blitt utsatt for gjengjeldelse fra ledelsen. FOTO: AASA CHRISTINE STOLTZ

Schaefer's bok skal etter planen publiseres dagen etter, men på grunn av lekkasjer dukker den opp en dag tidligere. Isehaug er nysgjerrig, og har allerede bestilt ti kopier fra bokhandelen til avdelingen. Hun leser. Kjenner boken som et slag i ansiktet. Halvveis inn i boken må hun ta på seg finstasen. Festen blir ikke som hun hadde sett for seg.

Isehaug får ikke fred, og leser boken igjen og igjen. Etter tredje gjennomlesning er den litt lettere å fordøye, men den veier tungt. Hun syntes boken fremstiller henne som mer medskyldig i munnkurven fra ledelsen enn hun selv følte seg. Robin oppfattet tydeligvis ting på en litt annen måte enn henne, tenker hun. Hun mister nattesøvn og motivasjon, det dukker opp smerter hun ikke har kjent før. Tidligere var Isehaug levende opptatt av hva som skjedde rundt henne, opptatt av nye ting. Nå er alt et ork.

Et møte mellom Vold og sedelighetsseksjonen, visepolitimester Fløystad og stasjonssjef Valland i forbindelse med en planlagt omorganisering, blir et vendepunkt for Isehaug. Fløystad er prosjektleder. Noen av Isehaugs medarbeidere ønsker å spørre Fløystad om hva han foretok seg etter at han sa han skulle se på saken i mars. Men Isehaug opplever at Fløystad ikke kan svare på noe vedrørende Monika-saken.

Isehaug kommer til at hun ikke lenger kan godta måten Fløystad opptrer på. På hjemmebane har mannen hennes sett hvordan hun har det. Han sier til henne at han ser at dette tynger henne. Han mener det blir for mye for henne. Nå bestemmer hun seg. Hun kan ikke fortsette.

Oppsigelsen leveres 18. mars. Den inneholder krass kritikk av ledelsen. En kritikk som blir forsøkt holdt skjult for media. Isehaug innser at et oppslag er uunngåelig, så hun går aktivt inn og åpner dokumentet for totalt innsyn. Ingen hemmeligheter.

- Jeg vil ikke være en del av en ledelse jeg ikke har tiltro til, sier hun, med klar henvisning til Fløystad og Isachsen.

Hun opplever at de ser gjennom henne, over henne, forbi henne.

- Jeg føler jeg har blitt utsatt for gjengjeldelse. Å bli isolert, holdt utenfor, oversett og stengt ute fra systemene. Ikke bli spurt om å bidra med spesialistkompetansen min seksjon har i den nye etterforskningen i Monika-saken.

I august, etter at intervjuene med Engedal og Isehaug ble foretatt, har Justisdepartementet bestemt at det skal foretas en granskning av begge disse sakene. Advokatfirmaet Wiersholm skal stå for granskningen. Jan Fougner skal lede arbeidet.

Men det slutter ikke her. Det pågår flere varslingssaker i Hordaland politidistrikt. To politijurister, Line Skjengen og Liv Giertsen, har i oktober 2014 levert en varsling på 200 sider der de hevder de kan dokumentere at det er en ukultur ved politikammeret og at ledelsen opptrer destruktivt.

På en fagdag merker Skjengen seg at én etter én politijurist går forbi. Bordet hun sitter ved er stort, det er plass til minst ti personer, men hun opplever at de ser gjennom henne, over henne, forbi henne. De setter seg ved et bord lenger unna. Hun tenker at de ikke ønsker å fremstå som støttespillere for det hun har varslet om. De vil ikke blandes inn. Etter at Skjengen framsto som varslar, har hun imidlertid fått støtte fra kollega Ellen. Hun sitter ved bordet ved siden av, og flytter seg bort til Skjengens bord. Hun er lettet. Det er godt å ikke bli overlatt til seg selv. Hun er ikke sjokkert. Hun er ikke såret. Hun skjønner det er slik systemet fungerer, men det betyr ikke at det er riktig.

Hun er 36 år, og fremstår som rakrygget og trygg. Med sitt lilla hår, en tøff fremtoning og en uredde væremåte blir hun sett på som litt annerledes enn den konvensjonelle politijuristen. Hun har fått erfaring hvilke konsekvenser det kan få å stikke hodet lenger frem enn de andre, og de er blitt større enn hun hadde sett for seg. Likevel er hun glad hun våget å si fra om det hun mener er galt.

Første gang Skjengen oppdager rutiner som ikke blir fulgt, er i juli 2011. Hun merker seg også at noen praktiske detaljer gjør arbeidet unødvendig tidkrevende. Hun sender et forslag til daværende leder for retts- og påtale, Gunnar Fløystad, om justeringer som kan gjøre hverdagen lettere. Hun får tilbakemelding om at det er gode innspill. Noen måneder etter følger hun opp med nye forslag til endringer som kan spare tid for en annen gruppe i politiet. Hun får beskjed om at slike henvendelser skal skje i

POLITI

POLITI

linjen. Ingenting skjer.

Da de to juristene en stund senere, i 2014, skal levere en mer omfattende varsling, blir de rådet av Juristforbundet sentralt til å gi konkrete eksempler dersom de skal varsle om arbeidsforholdene. De bruker eksempler knyttet til tre ledere, men er klare på at de varsler om en hel kultur.

Skjengen og Giertsens varsel er rettet konkret mot visepolitimester Gunnar Fløystad, leder for Retts- og påtaleseksjonen; politiinspektør Sidsel Isachsen og gruppelederen for Bergen Sør, politiinspektør Per Johan Askvold. Ifølge Giertsen og Skjengen foreligger det en rekke brudd på arbeidsmiljølovens bestemmelser om unødig arbeidsbelastning, mangelfull informasjonsutveksling og forskjellsbehandling med hensyn til tildeling av interne stillinger. De varsler også om nedsettende og trakasserende uttalelser og aggressiv adferd fra ledelsen. Skjengen opplever ikke at ledelsen ønsker å komme til bunns i saken. Hun får inntrykk av at hun ses på som et problem de må hankses med. Mange av kollegaene på påtale har gitt uttrykk for at varslerne har skapt et negativt fokus på Hordaland politidistrikt.

- Vi har ikke skapt et problem, det er politidistriktet som har skapt dette mediefokuset selv, ved at de ikke tok tak i ting på en skikkelig måte, sier Skjengen.

Hun har nå fått nok av at det ikke gjøres noe konstruktivt og langsiktig i forhold til arbeidsbelastningene. Hun har fått nok av å ikke kunne planlegge ferie. Hun har fått nok av å måtte avlyse planer på grunn av jobben. Hun har fått nok av en kultur der de ansatte er redde for å gi uttrykk for et annet syn enn ledelsen. Tidligere i sommer, i juni, begynner hun å søke på nye stillinger. Hun vil vekk.

Medvarsleren hennes, Liv Giertsen, har endt opp med å bli omplassert og sykemeldt.

Giertsen har levert flere varsler som omhandler ledelsen. Første gang slår hun alarm etter at visepolitimester Fløystad omtaler varsleren Schaefer i det hun oppfatter som negative ordelag på et internt morgenmøte i politiet. Dette var etter et oppslag i Bergens Tidende med avslørende detaljer om hvordan ledelsen hadde forsøkt å kneble ham i saken. Hennes andre varsel, som hun leverte sammen med Skjengen, dreier seg om manglende konflikthåndtering fra Per Johan Askvold, lederen ved Bergen Sør, hvor Giertsen er ansatt. Mens Giertsen

er sykemeldt, blir hele påtalegruppen oppløst. Giertsen blir omplassert til en stilling hun ikke ønsker. Prosessene blir ledet av Fløystad og Isachsen, begge er ledere som Giertsen har varslet om.

I februar 2015 fratrukte politimester Geir Gudmundsen sin stilling på midlertidig basis. I juni trakk han seg. John Reidar Nilsen gikk inn som konstituert politimester fra februar. Mens lokallagsleder i Politiets Fellesforbund, Kjetil Rekdal, sier at oppløsningen av påtalegruppen blir sett på som gjengjeldelse av varslingene, har Nilsen overfor VG avvist at dette har noe med den støtten som Giertsen har gitt Schaefer å gjøre.

Liv Giertsen søker etter hvert en ny stilling som politiadvokat. Det er ni søkere til jobben. Åtte blir innstilt. Giertsen mener hun er godt kvalifisert, men hun er den eneste som ikke blir innstilt, noe som er uvanlig. Politiets Fellesforbund har påklaget avgjørelsen.

For få uker siden, i august, ble det klart at Wiersholm også skal granske Liv Giertsens sak.

Giertsen ønsker ikke å stille til intervju siden granskningen pågår, men Toril Wik, Giertsens advokat, sier følgende i en kommentar til Plot:

«Liv Giertsen har som kjent varslet om blant annet ukultur og destruktiv ledelse ved Hordaland politidistrikt. Hun har deretter blitt utsatt for vedvarende og ulovlige gjengjeldelseshandlinger fra ledelsen. Gjengjeldelseshandlingene knytter seg i hovedsak til at politiledelsen ikke respekterer eller overholder varslervernet. Konkret innebærer dette at Liv Giertsen er blitt beordret bort fra sin arbeidsplass og dermed også fjernet fra sitt fagfelt og ansvarsområde. Min klient opplever nå å bli marginalisert og isolert. I klar tekst innebærer dette at Liv Giertsen rammes av den samme ukultur og destruktiv ledelse - som hun varslet om.»

«Medarbeiderundersøkelsen som er gjort blant alle ansatte på retts og påtale er svært positiv.»

**GUNNAR FLØYSTAD, VISEPOLITIMESTER
HORDALAND POLITIDISTRIKT**

Påtaleavsnittsleder ved retts- og påtaleenheten Per Johan Askvold, Liv Giertsens tidligere leder, sier til Plot at det foreligger andre oppfatninger om sakens fagtagrunnlag enn den versjonen Liv Giertsen har lagt frem.

Om oppløsningen av juristgruppen ved Bergen Sør, sier Askvold:

- Det er flere som opplever beslutningen som belastende og føler at de på urettferdig vis er rammet av den, men likevel har valgt å akseptere den uten å kreve synliggjort hva som var problemet.

Visepolitimester Gunnar Fløystad sier det er vanskelig, i hans posisjon, å uttale seg når flere av sakene fortsatt er under granskning. Han viser imidlertid til en nylig gjennomført medarbeiderundersøkelse, og sier at bildet som tegnes der ikke stemmer med det som skapes i media av politidistriktet.

- Undersøkelsen som er gjort blant alle ansatte på retts og påtale er svært positiv. Den rimer overhodet ikke med det negative bildet av ytringsklima som noen ønsker å skape, sier Fløystad.

- Eksisterer det en fryktkultur i politiet?

- I medarbeiderundersøkelsen, der 90 prosent av de ansatte på retts og påtale har svart, får vi svært gode resultat på spørsmål om åpenhet og takhøyde. Hva de ansatte sier om dette, er viktigst for meg.

- Flere varslere melder om gjengjeldelser. Hva er din kommentar til dette?

- Jeg kan ikke gå inn på detaljer om dette nå på grunn av pågående etterforskning.

Fløystad har tidligere sagt i media, gjennom sin advokat, at han ikke stiller seg bak konklusjonene i Fougner-rapporten, at det som står om ham er uriktig og at han er kritisk til måten rapporten er utarbeidet på.

- Hvordan har denne tiden vært for ledelsen?:

- Det har naturligvis vært utfordrende at prosessen har pågått så lenge. Det har vært uklarhet knyttet til beslutninger, samt dårlig informasjon og lite åpenhet rundt hva som egentlig granskes. Det å være en del av en sånn prosess er lite trivelig, sier Fløystad.

«Det hersker dessverre en opplevd fryktkultur.»

HANNE KRISTIN ROHDE, TIDLIGERE
TOPPLEDER I POLITIET

Den øvrige toppledelsen; konstituert politimester John Reidar Nilsen, påtaleansvarlig Sidsel Isachsen og tidligere politimester Geir Gudmundsen ønsker ikke å uttale seg så lenge det pågår en granskning. Heller ikke administrasjonssjef Odd Dale eller Arne Vidar Hansen, som nå er politistasjonssjef på Bergen Nord, ønsker å uttale seg.

Påtalejurist i politidistriktet, Harald Bilberg, kjenner seg ikke igjen i beskrivelsene av en ukultur i politiet. Han mener omstillingsfasen etaten er inne i kan resultere i en maktkamp og forklare hvorfor konfliktene har eskalert.

- Enheter skal slås sammen. Da begynner stol-leken, og posisjoner skal erverves. En del av det vi opplever er en intern maktkamp, sier han.

Bilberg, som har vært i politiet siden 1981, har erfaring fra Oslo, Haugaland, Sunnhordland og nå Hordaland. Han mener det nå «koker over». Han viser til at det i bunnen ligger et system som sliter med manglende kapasitet, kompetanse og ressurser. Det er høyt press på å behandle flest mulig saker på kortest mulig tid, til lavest mulig kostnad, med best mulig resultat for systemet.

- Når man ser at man ikke klarer å få gjort den jobben man har et sterkt ønske om å utføre, begynner kampen om ressursene og kampen om posisjonene. Da koker det over til slutt. Det kunne like gjerne skjedd i Asker og Bærum, Oslo eller andre steder.

- Bør flere av lederne ta ansvar og gå?

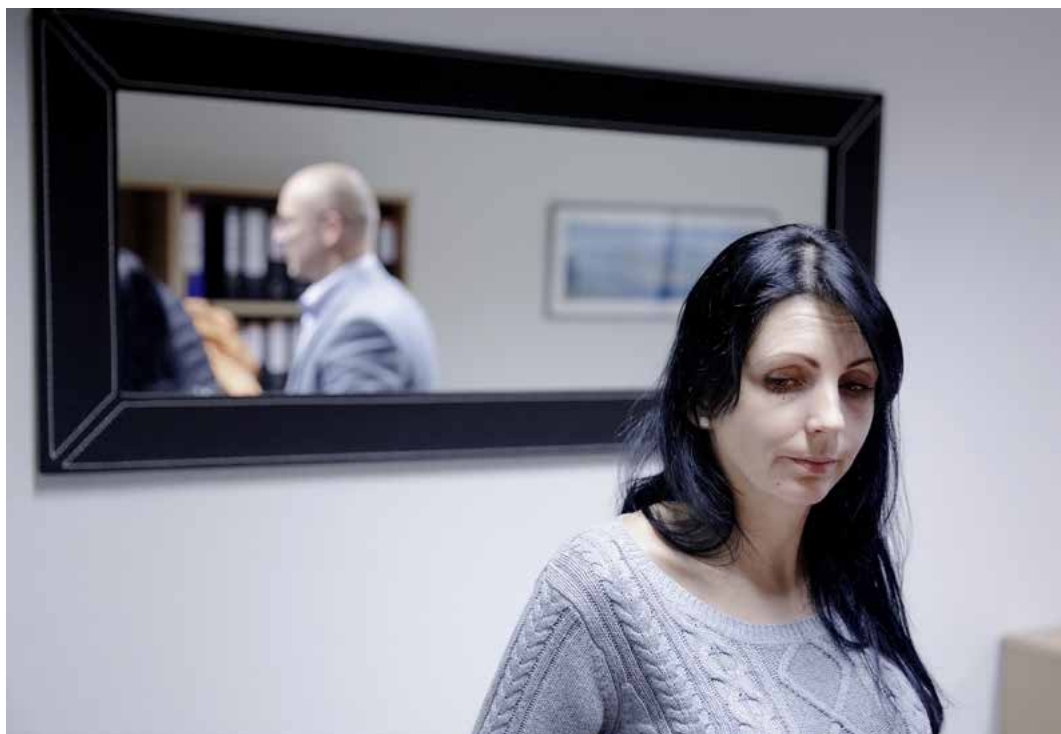
- Nei. Gudmundsen har gått, uten at jeg helt skjønner hvorfor. Det er så langt ikke påvist at noen har gjort noe straffbart. Man kan være uenig i deres valg og beslutninger, men det er ingen avskjedsgrunn.

Bilberg er likevel av den oppfatning at ledelsen på flere nivåer har vært for svak. Politidirektoratet har vært for passive. Lokal ledelse har tidvis vært usynlig. Han mener politimestre generelt er for fokusert på budsjetter. Han mener det regjerer en ledelsesstil på flere nivåer som er svak og tidvis feig, som tar politisk motiverte avgjørelser.

Om Monika-saken sier Bilberg at det burde vært bistandsadvokaten sin jobb å klage henleggelsen inn for statsadvokaten. Han er dermed i utgangspunktet enig i kritikken fremsatt av statsadvokat Harald Grønlien i Rogaland, som kritiserte Schaefer for å ha gått utenfor linjen.

- Jeg skjønner Robins frustrasjon og handlinger, men de var nok ikke i samsvar med riktig straffepro-

Monikas mor, Kristina Sviglinskaja, har uttalt at hun er takknemlig for den jobben Robin Schaefer gjorde for å få Monika-saken gjenopptatt. FOTO: PAUL S. AMUNDSEN / NTB SCANPIX

sessuell fremgangsmåte. En påtaleavgjørelse man er uenig i, skal klages inn for høyere påtalemyndighet.

Flere erfarne politifolk Plot har vært i kontakt med mener imidlertid at det er noe med kulturen i politiet, noe som hindrer åpenhet. Mange kaller det en frykttkultur. Dette kan være noe av forklaringen på hvorfor varslersakene har fått så store dimensjoner.

Tidligere toppleder i politiet, Hanne Kristin Rohde har vært en del av politikulturen i 25 år. I dag er hun en ettertraktet foredragsholder innenfor temaet ledelse og kultur, samt krimforfatter. Hun har selv opplevd å bli trakassert. Hun følte seg mobbet i politiet i årevis, bak lukkede dører. Hun holdt munn, stod i det.

- Helt til jeg reiste meg. Jeg ble sterkere. Jeg holdt munn i mange år før nok var nok og jeg tenkte at dette orker jeg ikke mer, sier hun.

- Min erfaring er at hvis noen utsettes for en type urett i et fellesmøte, så har jeg ikke opplevd at noen har sagt at sånt går det ikke an å si, det blir tatt på kammeret i stillhet. Det koster for mye å reagere. Og jeg var ikke noe bedre enn andre. Dessverre.

Jeg kjenner jo kulturen fra innsiden. Det hersker dessverre en opplevd frykttkultur, sier hun, og viser til mastergradsavhandlingen «Å sitte stille i båten» om frykttkultur i politietaten Avhandlingen, som er skrevet av Granås, Otterstad og Lindesteg, er ny av året, og den bekrefter Rohdes syn.

I avhandlingen kommer det fram at mange politiansatte har valgt å ikke varsle om kritikkverdige forhold fordi de frykter negative reaksjoner fra ledelsen. I en undersøkelse InFact gjorde for Norsk

«Det er helt nødvendig å se om det er flere som må ta ansvar på personlig vegne og på organisasjonens vegne.»

**ARNE JOHANNESSEN, TIDLIGERE LEDER
POLITIETS FELLEFSFORBUND**

Redaktørforening i 2014 forteller 72 prosent av mellomlederne i politiet at de opplever at kravet til lojalitet i politiet står sterkere enn yringsfriheten.

Rohde understreker at hun kun kjenner til sakene i Hordaland gjennom media, men at hun er bekymret for den manglende viljen til å ta tak i ledelseskulturen. Hennes erfaring er at topplederne i politiet i stor grad benekter at det finnes en fryktkultur, til tross for at medarbeidere landet over hevder det motsatte. De ser ikke selv at de er i et etisk uføre.

- Flere ledere burde som Rigmor Isehaug tatt et etisk oppgjør med egen organisasjon. Hun er for øvrig neppe den som burde sagt opp. Det er andre som burde trekke seg, mener Rohde.

I politiet har det i mange år vært kultur for at man blir leder når man står for tur. Dette mener hun er i endring, men det sitter fortsatt ledere som er bedre fagpersoner enn ledere, ifølge Rohde. Hun trekker et klart skille mellom ledelse og lederskap; ledelse er den formelle kompetansen, lederskapet er utførelsen og hvor godt egnet man er.

- Lederskapet er sterkt underkommunisert i politiet, og dette er nok en av årsakene til at politikulturen er i et uføre.

En av landets fremste politistemmer og leder i Politiets Fellesforbund i over 13 år, Arne Johannessen er ikke i tvil om at det eksisterer en lukkethetskultur i politiet.

- Jeg har vært skremt og forundret over at når det dukker opp ting internt, varsling eller kritikkverdige forhold, så er det ofte viktigere å få tatt den som reiste kritikken enn å få gjort noe med problemet, sier han.

Johannessen husker godt en sak for noen år tilbake: en anonym kilde i politiet gikk ut med kraftig kritikk av ledelsen. Vedkommendes leder hadde kun ett fokus: å finne den anonyme personen og ta ham eller henne. Det var lite interesse for å finne ut om det var noe innhold i kritikken og forsøke å gjøre forbedringer. Johannessen har sett det samme

mønsteret gang på gang.

Han lurte på om det er en «yrkesskade»: Det ligger i ryggmargen til en politibetjent å lete etter syndebukken og stille dem til ansvar. Det er ikke et ønske om å undersøke hvorfor eller hvordan konflikten oppstod. I sine 20 år som topptillitsvalgt har han vært borti mange saker som har handlet om munnkurv og manglende yringsfrihet. Han viser til at en organisasjon preget av en lukkethetskultur vil få problemer når den får en varslingssak i fanget.

- Bør man helst sitte stille og følge ordre om man ønsker en karriere i politiet?

- Vi har hatt mange eksempler på folk som har blitt straffet, som har følt på kroppen at de har ment og sagt ting som ikke er innenfor. De har utfordret toppledelsen.

Johannessen, som selv er fra Hardanger i Hordaland, synes det er vanskelig å si om problemene er større i Hordaland enn andre steder.

- Bør flere enn Gudmundsen tre til side?

- Når man får en så alvorlig situasjon som i kjølvannet av Monika-saken, er det helt nødvendig å se på om det er flere som må ta ansvar på personlig vegne og organisasjonens vegne. Det handler om å gjenopprette tillit.

Det er frykten for konsekvenser ved å ytre seg som oppleves å være kjernen, og det er lederne som står for konsekvenser og sanksjoner: De skal anbefale, innstille kandidater til videreutdanning. De er referansepersoner, de er involvert i lønnsforhandlinger. De kan også sette i gang prosesser for intern irrettesettelse.

- Når det er ledelsen det varsles om, kan det være kjempesfarlig å være varsler, sier Birthe Eriksen, universitetslektor ved Norges Handelshøyskole. Hun har nylig levert sin doktorgrad om varsling, som blant annet omhandler varslingssakene i Hordaland.

Eriksen mener at hierarki, krav til konformitet, homogenitet og uniformering er trekk som i politiets vanlige virke er nødvendig for at organisasjonen skal fungere effektivt, men som lett kan "bikke over" slik at misforstått lojaliteten går for langt.

Organisasjonspesikolog Nils Sortland, som har vært i nær kontakt med varslere i Hordaland, bekrefter det Eriksen sier. Han sier at i tilfeller hvor varselet er rettet mot personer høyere i hierarkiet, er motreaksjonene ofte sterke og vedvarende.

Politiet har en kommandostruktur: Ordre skal

72 prosent av mellomlederne opplever at kravet til lojalitet i politiet står sterkere enn yringsfriheten.

Ifølge Arne Johannessen, tidligere leder for Politiets fellesforbund, er det ikke tvil om det eksisterer en lukket-hetskultur i politiet. FOTO: VEGARD GRØTT / NTB SCANPIX

Hanne Kristin Rohde, tidligere toppleder i politiet, mener at flere ledere i politiet burde gjøre som Isehaug og ta et etisk oppgjør med egen organisasjon. FOTO: VEGARD GRØTT / NTB SCANPIX

Norge har hatt en helhetlig lovregulering av varsling i arbeidsmiljøloven siden 2007. Ifølge Eriksen forutsetter loven at offentlige myndigheter skal ivareta en rolle som beskytter av varslerne som de ikke er rustet til. På systemnivå er kompetansen til dels umoden og mangelfull, selv om det innenfor Justis- og beredskap fra 1. januar i år har kommet på plass en intern varslingskanal.

Eriksen hevder at ledere har et stykke igjen før de forstår fenomenet varsling og utfordringene temaet reiser i skjæringspunktet mellom jus og psykologi. Hun mener at dette er en situasjon som representerer en alvorlig risiko for at varslere ikke håndteres, samt en risiko for varslernes rettsvern.

Eriksen viser til at moderne ledelse innebærer nye krav, noe som kan være krevende for organisasjoner og beredte av strenge lojalitetskrav om å tilpasse seg.

- Konservative ledere i politiet har ikke fulgt med i tiden. En leder er en kulturbærer. Hvis man har ledere som ikke evner å etablere og forvalte en åpen kultur, har man et alvorlig problem, sier hun.

Organisasjonspsykolog Sortland minner om at disse handlingene foregår i et system og en kultur som har bygget seg opp over lengre tid og har blitt institusjonalisert gjennom vanemønstre, tradisjoner og oppfatninger av «rett og galt». Ofte kan kulturer stritte imot signaler om at endring er nødvendig. Likevel mener han ansvaret ligger på individnivå. Enkeltpersoner er aktører på «kulturens vegne».

- Det er først og fremst et lederansvar å oppdage og korrigere forhold som ikke er i samsvar med organisasjonens uttrykte verdier, sier han.

For Eriksen er det ingen tvil: De alvorlige konklusjonene i granskningsrapportene må få konsekvenser for toppledelsen. Omfattende grep er en forutsetning for å etablere ny tillit og etablere en organisasjonskultur som kan håndtere den kommende politireformen. Hun har kritisert den til nå oppstykkete behandlingen av saken, som ifølge henne har medført en pulverisering av ansvarsforholdene. Hun berømmer Fougner-rapporten fra juni, og mener den viser en solid

forståelse for varsling som et organisasjons- psykologisk fenomen.

Systemet sviktet helt til topps når det gjaldt. Flere kilder peker på at det sitter noe «ekstra tungt» i veggene i Bergen. Det er få personer som har vært stabile over tid i ledelsen, noe som har gjort at det har utviklet seg tette bånd mellom de øverste lederne, hevder enkelte kilder. Politidistriktet er stort nok til å rekruttere blant sine egne til nye lederposisjoner, og lite nok til å få pusle med sitt på egenhånd, sies det.

Men en svak forståelse for varslereproblematikk begrenser seg ikke til Hordaland. Eriksen ser tegn på at det er utfordringer knyttet til kulturen også andre steder i etaten og viser til førstestatsadvokat Harald L. Grønlien, som har uttalt at Schaefer opptrådte klanderverdig. Grønliens budskap er at politifolk skal forholde seg til saker de selv har ansvar for, og til sin egen linje. Politidirektør Odd Reidar Humlegård har langt på vei erkjent at problemene som er beskrevet i Fougner-rapporten knytter seg til hele politiet.

Det er bred enighet om at bedre systemer og rutiner må på plass. Justisminister Anders Anundsen har uttalt at han vil vurdere en ekstern varslingskanal. Leder for Politiets Fellesforbund i Hordaland, Kjetil Rekdal, tar til orde for at det må på plass en del endringer for at man i fremtiden skal kunne håndtere varslingsaker på en tillitsfull måte. Men kompetanse er en mangelvare.

- Alle organisasjoner bør ha en uavhengig gruppe som saksbehandler varslersaker. Det er problematisk når ledelsen frikjenner seg selv, sier Rekdal.

Han foreslår at det opprettes et varslereombud, et sted avgjørelser kan påklages. I tillegg mener han at det trengs en gjennomgående evaluering av hele det nåværende systemet. Han minner om at både Storbritannia og USA har varslereomstoler, og mener man bør vurdere noe lignende i Norge.

Det er sådd tvil om hvorvidt dagens persongalleri vil være i stand til å gjenopprette den tilliten som er nødvendig for at politidistriktet skal komme på rett kjøll igjen. Varslerne selv sier de ikke kan komme seg videre før sakene deres er ferdig gransket og avsluttet. Det samme kan nok sies om Hordaland politidistrikt.

Rigmor Isehaug er blant dem som venter på det endelige oppgjøret.

«Det er problematisk når ledelsen frikjenner seg selv.»

KJETIL REKDAL, POLITIETS FELLESEFORBUND

følges, ikke betviles. Ifølge Sortland forsterker dette mekanismene som gjør at varslerne ender opp som problemet. Politiets samfunnsmessige rolle gjør også at det er viktig å opprettholde tilliten. Organisasjonen blir sårbar når informasjon som er egnet til å svekke tilliten når ut.

På mikronivå må man forstå varsling som en prosess, ifølge Sortland. Der hvor en enkeltstående varsling fra en arbeidstaker fremkommer og vedkommende opplever å ikke bli tatt på alvor, utvikler det seg til en prosess der konflikteskalering finner sted parallelt. Dette har skjedd i Hordaland.

Ifølge organisasjonspsykologen er det vanlig at innholdet i varselet blir avvist, at det blir en disku-

sjon om hvorvidt det er varsling, faglig uenighet eller en «personalsak», en diskusjon som ifølge Sortland oftest vinnes av dem øverst i hierarkiet.

– Dersom varsleren ikke har trukket seg eller blitt passivisert av disse innledende motreaksjonene, er det typiske at søkelyset rettes vekk fra innholdet i varselet og over mot personen som varslet, sier organisasjonspsykologen.

Som i Hordaland, benyttes det ulike negative karakteristikk av varsleren, med det siktemål å svekke vedkommendes troverdighet og omdømme.

– Varsleren opplever å være under et enormt press og skal være svært robust for å klare å bli stående i dette. Mange bukker under.

Varslernes lange vei

14. november 2011: Monikas mor finner datteren død. Ni måneder senere blir saken henlagt som selvdrap. Påtaleansvarlig er Sidsel Isachsen.

April 2012: HMS-rådgiver Per Terje Engedal tar initiativ til å melde fra om HMS-rutiner som ikke fungerer. I september melder han fra om varslingsrutiner som ikke er tilpasset politiet.

31. desember 2013: Politietterforsker Robin Schaefer varsler sin leder, Rigmor Isehaug, om det han mener er etterforskningsfeil i Monika-saken.

15. januar 2014: Ifølge påtaleleder Sidsel Isachsen er det ikke grunnlag for ny etterforskning av Monika-saken.

April 2014: Tidligere drapsetterforsker Asbjørn Hansen bes om å undersøke saken etter initiativ fra Schaefer og bistandsadvokat Stig Nilsen. Hansens rapport påpeker feil og mangler i etterforskningen.

Mai 2014: Bistandsadvokat Stig Nilsen begjærer Monika-saken gjenopptatt.

September 2014: Politijurist Liv Giertsen varsler politimester Geir Gudmundsen om at visepolitimester Gunnar Fløystad omtalte Schaefer i svært negative ordelag foran en forsamling. Fløystad frikjennes senere for anklagene. Avgjørelsen er påklaget.

20. oktober 2014: Monika-saken klassifiseres som drap. Morens tidligere samboer pågripes. Politiet har funnet DNA som kan stamme fra ham på Monikas lik.

Oktober 2014: Politijuristene Liv Giertsen og Line Skjengen varsler om kritikkverdige forhold i ledelsen ved Hordaland politidistrikt.

Desember 2014 / januar 2015: Giertsen varsler om gjengjeldelse av ledelsen. Hun viser til at ble omplassert under tvang til ny jobb mens hun var sykemeldt.

Februar 2015: Spesialenheten for politisaker ilegger politidistriktet som foretak en bot på 100 000 kroner for grov uforstand i tjenesten. Saken mot påtaleansvarlig Isachsen henlegges på grunnlag av «bevisets

stilling». Isachsen påklager og vil ha henlagt saken som «intet straffbart forhold».

Februar: Riksadvokatens rapport: Konkluderer med «alvorlig systemsvikt».

Februar: Politimester Gudmundsen fratrer midlertidig. I juni trekker han seg som politimester i Hordaland.

April: Rigmor Isehaug, leder for vold og sedelighet og Schaefers nærmeste leder, sier opp på grunn av Monika-saken.

Juni: Fougner-rapporten slår fast at Hordaland politidistrikt brøt Arbeidsmiljøloven i sin behandling av Schaefer. Isehaug blir omtalt som «med-varslere».

August: Justisdepartementet har bedt Wiersholm granske sakene til tre øvrige varslere: Liv Giertsen, Per Terje Engedal og Rigmor Isehaug.